

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Interdisciplinarne studije - Višemedijska umetnost

Kosančićev venac 29, 110000 Beograd

Izveštaj Komisije za ocenu i odbranu Doktorskog umetničkog projekta i pisanog rada

“ZAPISI IZ AUTOBIOGRAFSKE BAŠTE - VIŠEMEDIJSKA PROSTORNA INSTALACIJA”

Kandidata Ivana Šukovića

Veće Interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu je na sednici održanoj 16. maja 2019. godine donelo odluku da Komisija za ocenu i odbranu doktorskog umetničkog projekta kandidata Ivana Šukovića, pod nazivom „ZAPISI IZ AUTOBIOGRAFSKE BAŠTE - VIŠEMEDIJSKA PROSTORNA INSTALACIJA” radi u sastavu:

1. dr um. Radoš Antonijević, vanr. prof. FLU u Beogradu (mentor)
2. dr um. Milivoj Pavlović, vanr. prof. FLU u Beogradu
3. dr. Nikola Šuica, red. prof FLU u Beogradu
4. mr. Branimir Karanović, profesor emeritus
5. dr Ljiljana B. Tubić, Naučni saradnik, Institut za biološka istraživanja „Siniša Stanković”, Beograd

Komisija Nastavno — umetničkom veću Interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu podnosi sledeći izveštaj:

IZVEŠTAJ

Biografija kandidata

Ivan Šuković je rođen 1981. u Podgorici. Osnovne studije iz književnosti i južnoslovenskih jezika završio je na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore, a zatim je završio master studije iz digitalnih umetnosti na Fakultetu za medije i komunikaciju Univerziteta Singidunum. Od 2011. do 2018. imao je šest samostalnih izložbi, u Beogradu, Novom

Sadu, Cetinju, Sarajevu. Dok je sa grupnim izlozbama osim u zemljama regiona pokazao svoj rad i u Austriji, Nemačkoj, Italiji, Dodatno se umetnički obrazovao na Internacionalnoj letnjoj školi, University of Oslo, Norveška, 2009. Bio je učesnik projekta Takt rezidencija u Berlinu 2013. kao i niza drugih projekata u zemlji i inostranstvu iz koga treba izdvojiti poslednji *Heterotopia: The Spaces of Otherness* - Contemporary Balkan Art, London iz 2017. Na kome je učestvovao nekoliko godina zaredom. Član je organizacije Contemporary Balkan Art (CoBA), London kao nekoliko drugih umetničkih organizacija u Crnoj Gori i Srbiji. Za svoj rad je i nagrađivan 2018. nagradom Novembarskog salona vizuelnih umetnosti Narodnog muzeja iz Kraljeva i 2014. nagradom Cetinjskog likovnog salona Muzeja "Dado Đurić" sa Cetinje.

Analiza doktorskog umetničkog projekta

Pisani deo rada doktorskog umetničkog projekata kandidata Ivana Šukovića „ZAPISI IZ AUTOBIOGRAFSKE BAŠTE - VIŠEMEDIJSKA PROSTORNA INSTALACIJA”sadrži 102 stranice, 4 dela i 42 fotografije. Posle uvoda (str. 6 — 10) slede četiri glavne celina: „Poetički i teorijski okvir“ (str. 10 — 32) „Metodološka razmatranja“ (str. 39 — 50), „Analiza praktičnog rada“ (str. 54 — 79) i „Zaključna razmatranja“ (str. 89 — 92). Zatim sledi „Bibliografija i vebografija“ (str. 92 — 98) koja sadrži 80 bibliografskih jedinica. Na kraju je data “Biografija kandidata”, a ostale stranice do konačnog broja od 102 posvećene su Izjavi o autortstvu, Izjavi o istovetnosti štampane i elektronske verzije doktorskog umetničkog projekta i Izjavi o korišćenju.

Praktični deo rada umetnika Ivana Šukovića predstavlja umetnička izložba u formi višemedijske instalacije pod nazivom “Zapisi iz autobiografske bašte” održane u galeriju U10 u Beogradu.

Ključna karakteristika ovog višemedijskog rada da je određen vizuelno, prostornom formom i da kombinuje ambijent, arhivsku umetnost, video umetnost i bio estetiku.

U sadržinskom smislu ovo delo je rezultat autobiografske i socijalne rekonstrukcije detinjstva, zasnovane na različitim tumačenjima prošlosti.

Početna tačka je porodični foto album ali glavna ekstenzija se dešava u istraživanju botaničkih vrsta koje autor specifičnim izborom određuje i dodeljuje pojedinim akterima odnosno članovima sopstvene porodice.

Umetnik stvara novi prostorni i vizuelni ambijent reinterpetirajući i transformišući sadržaje koji su već nekim drugim medijima zabeleženi i fiksirani. Tako ovi početni sadržaji postaju, metafore, ali i nove ideje i paradigme na kojima se dolazi do novih stanovišta.

Opisujući praktični deo rada, odnosno celovitu ambijentalnu instalaciju "Zapisi iz autobiografske baste" treba reći da je to i sadržinski i formalno, izuzetno složena struktura, koja koristi formu klasične izložbene postavke ali je mudro i nadahnito transformiše u niz autonomnih mikro celina koje na različite načine uvlače posmatrača u svoje telo i uključuju ga na nekoliko nivoa.

Na primer prva celina koja predstavlja prikaze fotografija članova porodice adekvatno dekonstruisanih da bi se bolje uzglobili u konceptu kombinacije sa izabranom biljnom vrstom, data je u maniru svojevrzne pseudomuzejske i botaničke postavke. Evociranjem iskustva muzeja pažnja nam je usmerena na isčitavanje imena i osobina biljaka koje pokušavamo da uskladimo sa fragmentima portreta koji su izloženi. Ova pseudo muzejska situacija brzo se menja u sledećem segment postavke u kome su postavljene staklene kutije sa posađenom živom travom koja raste za vreme izložbe a na čijim poklopcima su pozicionirane fotografije koje predstavljaju infrastrukturu i arhitekturu ili prizore nekada funkcionalnih objekata, koji danas nemaju tu namenu ili su nepostojeći. Pozicioniranje posmatrača tako da iz iste pozicije posmatra i upoređuje neposredni i direktni realitet biljaka sa fotografskim zabeleškama prošlosti, rasteže pojam vremena i brzine njegovog proticanja i dovodi u komešanje našu nestrpljivost i neurotičnost sadašnjeg trenutka. Rad nas Poziva nas na smirenje i kontemplaciju pred prirodom koja nemari za histeričnu užurbanost čovečanstva koje nema strpljenja da bi sagledalo sebe u ukviru celine postojećeg sveta. U tom kontekstu fotografije suočene sa travom koja raste i propada otvara misao o prošlosti koja lebdi kao duh u vanvremenskom toku

dogadaja i ljuskog doživljaja sveta koji se uvek i iznova prelama kroz egzistenciju sa retkim ali dragocenim trenutcima duhovnog smiraja.

Posle ovog vremenskog "usporenja", umetnik na uvodi u treću celinu ambijentalne instalacije, u kojoj su postavljena četiri bela kubusa na visokim, tankim, metalnim nožicama gradeći tako prostornu celinu u koju posmatrač mora da uđe sopstvenim telom da bi došao do same sadržine rada. Naime na svakom od kubusa sa prednje strane postavljena je po jedna fotografija iz porodičnog albuma čija je zajednička karakteristika, da su snimljene na tačno određenim lokacijama (na primer pred bazenom u Kotoru, ili u školskom dvorištu osnovne škole). U tim ambijentima fotografisane su pojedine osobe, članovi porodice i fotografije nesumnjivo beleže neke posebne trenutke na ikoničnim mestima autorovog detinjstva. Na poleđini kubusa nasuprot stranici sa fotografijom postavljenom je mali projektor na kome se emituje video material snimljen na istoj lokaciji gde je snimljena i fotografija samo u sadašnjosti, odnosno neposredno pre izložbe. Video snimci prikazuju arhitekturu i lokacije ispražnjene od ljudskog prisustva. Ova suprostavljenost praznine i punoće, događaja i njegovog nedostatka, naglašava ovu nepremostivu prepreku između sad i nekad ili između bilo i jeste. Video snimak kao simulacija života i stvarnosti u suprotnosti sa statičnošću fotografije, kao i razlika između kolor snimka i crno bele fotografije i razdvaja ova dva vremena u nepodnošljivi razmak nemogućeg ponovnog susreta, a mi kao posmatrači ostajemo da lutamo između vitkih konstrukcija instalacije i u belim kubusima materijalizovane praznine koja razdvaja dva vremena. Dominantno osećanje koje stvara ova instalacija je melanholija i tuga nad dragocenim životom i trenutkom koji je prošao i koga više nema. Ipak autor je u telo svog rada ugradio jedan spasonosni i lekoviti deo, koji nam pomaže da iz ove bezizlazne situacije izađemo a možda i da joj damo određeni smisao. Naime postoji na video snimcima koji prikazuju navodnu ispražnjenost od ljudi i bivših događaja nešto što se dešava u drugom planu, a to su primeri života prirode koja spontano osvaja ono što je čovek možda napustio i koja se svojim tihim postojanjem suprotstavljaju našem nepodnošljivom strahu od smrti i praznine. Ovde pre svega mislim na snimke mirne vode, lišća koje se pokreće na vetru, trave koja izbija iz pukotina

betonske staze i tako dalje. U toj tački se pokretna slika prirode iz ove treće celine povezuje sa stvarnom travom u drugoj celini i biljnim vrstama iz prve celine stvarajući lekoviti venac utehe i smisla nad bezdanom smrti i prolaznosti.

Četvrti deo celine izložbe čini video rad koji predstavlja pejzaže odnosno prizore napuštenih otpada i poligona snimljenih iz drone. Ovo vantelesno izdizanje iznad prizora tla pomešano sa dokumentarnim zvukom unosi nam nadu u mogućnost bega ili izbegavanja neminovnog. Poput čoveka iz filma Andreja Tarkovskog u filmu "Andrej Rubljov" kada se pomoću balona vinuo u nebo uzdižući se kraj crkvenog tornja, sa rečima "ja leti, ja letim" Taj trenutak otimanja od sile yemljine teže inkorporiran je u rad Ivana Šukovića, ali i karakteristično pojačan sugestivnim doživljajem kretanja u vazduh, koje nas dovodi u poziciju letećeg subjekta. Taj trenutak leta nad praznim prizorima tla i pejzaža, kao i udobnost i bezbedna razdaljina kao da su nagrada kojom nas umetnik daruje na kraju prolaska kroz različite i ponekad sumorne motive prolaznosti, bez obzira koliko on lično imao empatičan odnos prema njima kao prema delu sopstvene autobiografije.

Na kraju ovog formalnog opisa radova treba se dotaći i fenomena autobiografskog u ovom projektu. Za nas kao nezavisne posmatračice taj momenat autobiografskog ne mora imati značaj, ali za samog umetnika to jeste izvor početne motivacije i žarište empatije iz koga se crpi ali i na kome se ustanovljava autentičnost prikaza. Ne postavlja se pitanje da li mi verujemo umetniku već šta je njemu kao umetniku nepohodno da bi izgradio fikciju ili novu realnost. U ovom slučaju to je nesumnjivo lično iskustvo i emocionalni doživljaj koji kod umetnika nepogrešivo odvaja istinito od lažnog.

U pisanom delu doktorskog umetničkog projekta Ivan Šuković se bavi konceptom djetinjstva u savremenoj praksi zasnovanoj na fenomenu postmemorije kroz interpretaciju različitih medija na polju vizuelne umetnosti. Teorijska oslonci su mu teorije Rolana Barta o dekonstrukciji slike i to u odnosu ikonični znaci – označitelji. Zatim studija "Postmemorija", američke teoretičarke Merijen Hirš, i teorija Hala Fostera o arhivskoj umjetnosti. Značajan doprinos pružile su teorije na polju botanike, semiotike i bioestetike. Osim teorijskih uvida Ivan Šuković nam daje i veoma dragocene primere iz

umetničke produkcije umetnika poput Kristijana Boltanskog, Anet Meseže, Luiz Buržo, i mnogih drugih. Time se pokazuje da je umetničko interesovanje za detinjstvo, prošlost i sećanja jedna široka platforma na kojoj se razni umetnici daju svoje lične doprinose, a u zaključku ovih razmatranja Šuković kaže: *U prethodno navedenim primjerima reklo bi se da pomoću ironije, sarkazma i nostalgije umjetnost prekida tradicionalne prakse i preispituje odnose iz daleke prošlosti. Očigledno je da stereotipi u istorijskom, dokumentarnom ili komercijalnom obliku naglašavaju snagu slika davnih vremena. Zadatak jednog umjetnika jeste, između ostalog, da djeluje u polju osjećanja, poetskih i političkih ideja, i da na taj način bude u potrazi za slikama iz prošlosti. Demistifikujući fenomen djetinjstva umjetnost uglavnom registruje jedan melanholični lični ili opšti umjetnički obrazac, u kojem nostalgija i nedostajanje predmeta, mirisa, događaja, likova i riječi prerastaju u proces koji nam istovremeno i daje mogućnost da tu uskraćenost tretiramo kao prednost.*

Po Fukou, arhivsko podrazumijeva da se istorijski fakti "obrađuju iznutra", da se tretiraju ličnosti, predmeti, pojave, ambijenti kojima se prilazi iz drugačije perspektive i određuje nova vrednost. U odnosu na arhivsko u umetnosti projekat "Zapisi iz autobiografske baste" zasnovan je na apsorpciji pronađenih fotografija - kao centralnih predmeta, i poseže u arhivsku građu kako bi je aktivirao i preveo u drugi medij, proizvodeći nova čitanja.

Kroz primenu višemedijskog principa obuhvaćeni motivi su inkorporirani u celinu, što je prisutno, kako u načinu ujedinjenja sadržaja u funkcionalnu misaonu strukturu, tako i u istraživanju forme i jezika. Različitost arhivske fotografske građe deli višemedijski projekat u tri, odnosno četiri celine. Tako projekat u postprodukciji prolazi kroz intervencije sistemskog kolekcioniranja, spajanja i integrisanja u foto/video objekte gdje se mogu predstaviti vrednosti i autentičnosti dokumenata (originala ili reprodukcije). Posmatrač kao kritički čitalac rada u prilici je da sagleda značaj i smisao predmeta u arhivi, da prepozna uspomene i dokaze istorije u obliku fotografija i dokumenata koji se u umetničkoj interpretaciji menjaju na osnovu uzajamnih odnosa i aranžmana.

Fotografije u *Zapisima* ne nalaze isključivo mesto u porodičnom albumu, ili u sećanju umetnika koji je u potrazi za svojim poreklom u njoj. One čine vidljivim jaz između onoga što je prikazano u njihovoj kontingenciji i onoga što se shvata kao zagonetni ostatak. Stoga, ove zbirke materijala podstiču neizvesna potencijalna mesta, otvorena za otkrivanje sadržaja na porodičnoj fotografiji. U delu "Arhivska groznica" Derida kaže da arhiv sadrži nezaustavljivu želju povratka na poreklo, da je podstaknut nostalgijom, da je najarhaističnije mesto "apsolutnog početka." Ta groznica postoji i u *Zapisima*, povezana sa željom da se oživi prošlost, sadržana je u nedeljivom trenutku neizrecivog, zauvek izgubljenog ili uništenog. U kontekstu arhivskog značenja ove fotografije čine iluzornu i izmišljenu memoriju povezanu sa nedokučivim momentom u kojem umetnik nije bio prisutan. Radi se o transakcijskom mestu slike koja nema puku reprezentativnu funkciju, već pokreće dublju intimnost. Stoga, iskustvo ovog višemedijskog projekta je iskustvo intimnosti.

Arhivski snimci u *Zapisima* postoje da bi razlikovali sadašnje i uspostavili distancu sa prošlim iskustvima. Ovi snimci, prelaskom i naizmeničnim promenama između aktuelnih, boja pokretnih slika i crno-belih fotografija, govore da je ono što se desilo u prošlosti nepovratna istorija, ali ono što je u toku može i dalje da se menja.

Pitanja koja se tiču temporalnosti u ovom radu sadrže teoriju iz koje se može zaključiti da aspekt sjećanja proizlazi iz neočekivanog detalja, tačke ili konfiguracije slike koja mobilizuje uticaj pojedinca. Zato se fotografija ne uspostavlja kao poseban objekat u odnosu na druge slike, već kao predmet nedostajanja koji ujedno postaje mesto oporavka

U tekstualnom delu rada veoma je interesantan odeljak "Botanika kao zapis o postojanju" u kome Šuković osvetljava vezu između umetnosti i botanike, od najranijih crteža biljnih vrsta u svrhu ukrašavanja ili simboličkog označavanja pa sve do korišćenja u savremenoj umetnosti. Francuska teoretičarka Klodet Sartiljo (Claudette Sartiliot) u istoriji postojanja cveća u umetnosti prepoznaje dvostruka značenja - *cveće je muško i žensko u jednom, a kada se reže postaje metafora koja ne označava fiksni identitet*. Tako istorija cveta u umetnosti oscilira između lepog i ružnog, smrti i ljubavi,

transcendentnog i prezira, cveće je simbol tuge zbog nastradalih i istovremeno simbol nade o obnovi života. U ovom odeljku Šuković nas vodi kroz veliki broj primera korišćenja biljaka u kniževnosti, filmu, slikarstvu, a on sam u svom projektu simbolom cveta stvara alternativnu viziju sveta, gde su postojeći detalji usmereni na botaničku identifikaciju. Ovakav vid konstruisanja međudnosa u okviru vizuelne prezentacije zahtevalo je autentičnost kao vid verodostojnosti i osobnosti umetničkog dela. Kao kodirani i skriveni sistem vrednosti, jezik botanike se odnosi na sliku prirodnih predela, u središtu je ovog rada i artikuliše se skupom vizuelno pozicioniranih odnosa u kojima se svi prisutni elementi generišu i podstiču.

Zapisi, međutim, nemaju pretenziju da ponude konačne odgovore na ovaj fenomen, oni otvaraju poglavlja za nove interpretacije. Rad nastoji da podstakne promišljanje ljudskog i prirodnog i da doprinese procesu u kojem se ne reprodukuje postojeća stvarnost, već se konstruišu nove realnosti.

Kritički osvrt i ostvareni rezultati

Doktorski umetnički projekat *Zapisi iz autobiografske bašte – višemedijska prostorna instalacija* kandidata Ivana Šukovića, rezultat je višegodišnjeg umetničkog istraživanja u kome je umetnik uspešno formulisao prostor svog umetničkog delovanja kao višemedijskog umetničkog rada koji svoje osnovne pozicije traži u mediju arhivske umetnosti, video umetnosti, ambijentalne umetnosti kao i bio estetike, a kroz fenomene detinjstva i postmemorije.

Ova medijska i konceptualna određenost specifikovana je u ovom projektu posebno istraživanjem potencijala autobiografskih sadržaja u savremenom umetničkom delu, ali i posebno istraživanjem određenih biljnih vrsta i kao i nalaženjem metoda integrisanja rezultata istraživanja u tkivo savremnog umetničkog rada.

Umetnik stvara novi prostorni i vizuelni ambijent reinterpetirajući i transformišući sadržaje koji su već nekim drugim medijima zabeleženi i fiksirani i tako ovi početni sadržaji postaju, metafore, ali i nove ideje i paradigme na kojima se dolazi do novih stanovišta.

Višemedijska ambijentalna instalacija "Zapisi iz autobiografske baste" je sadržinski i formalno, izuzetno složena struktura, koja koristi formu niza autonomnih mikro celina koje na različite načine uvlače posmatrača u svoje telo i uključuju ga na više nivoa.

Ocena ostvarenih rezultata

Kandidat Ivan Šuković je u potpunosti je ostvario sve ciljeve i očekivane rezultate istraživanja doktorskog umetničkog projekta. Rezultat ovih istraživanja, predstavlja umetničko delo, višemedijska prostorna instalacija pod nazivom „Zapisi iz autobiografske bašte“ koja daje značajan doprinos našoj likovnoj umetnosti. Ovaj umetnički rad artikuliše autobiografsku građu i od nje stvara univerzalne prizore prolaznosti, ali daje i određene lekovite uvide, koji nekim dubokim smislom razvejavaju nepodnošljivost privremenosti.

U formalnom smislu ovo je delo svojom složenom strukturom pokazuje širinu mogućnosti koje se rađaju ukrštanjem medija poput foto arhive, videa, i prostorne instalacije. Njegova tekstualna razmatranja o pitanjima postmemorije, arhivske umetnosti i detinjstva u umetnosti, a posebno botanike kao specifične oblasti koja ima potencijal da se koristi kao umetnički materijal, predstavljaju uzbudljivu građu koja će biti korisna mnogim mladim umetnicima u budućnosti.

Kandidat je uspešno rešavao nametnute probleme koncipiranja, kontekstualizovanja umetničkog rada u autobiografskim i univerzalnim okvirima, ali i samouvereno demonstrirao razne tehnike prezentacije i artikulacije slike i prostora. Tekst doktorskog rada uzbudljivo je štivo koje pokazuje svu elokventnost i erudiciju kandidata i njegovu sposobnost da teorijske postavke svoga rada jasno objasni ali i pokaže njihovu nerazdvojivu uvezanost u tkivo praktičnog rada.

Pisani deo rada veoma jasno i precizno opisuje metode i pristupe rešavanju postavljenog likovnog i konceptualnog problema tako da nam donosi veoma osveščena i definisana sredstva u savremenom umetničkom postupku.

Zaključak komisije

Komisija zaključuje da je doktorand Ivan Šuković u praktičnom delu doktorskog umetničkog projekta uspešno realizovanom višemedijskom prostornom instalacijom ZAPISI IZ AUTOBIOGRAFSKE BAŠTE dostigao visok umetnički kvalitet, a tekstualnim delom rada veoma jasno mapirao puteve svog umetničkog postupka.

Na osnovu ukupne ocene doktorskog umetničkog projekta „ZAPISI IZ AUTOBIOGRAFSKE BAŠTE – VIŠEMEDIJSKA PROSTORNA INSTALACIJA“ kandidata Ivana Šukovića, Komisija predlaže Veću Univerziteta umetnosti u Beogradu da prihvati Izveštaj Komisije za ocenu i odbranu doktorskog umetničkog projekta, koji bi, zatim sa Predlogom odluke bio dostavljen Senatu Univerziteta umetnosti, na čijem zasedanju bi se donela odluka o usvajanju i kandidat uputio na javnu odbranu projekta.

U Beogradu, 01. 09. 2019. godine

dr um. Radoš Antoniević, vanr. prof. FLU u Beogradu (mentor)

dr um. Milivoj Pavlović, vanr. prof. FLU u Beogradu

mr. Branimir Karanović, profesor emeritus

dr. Nikola Šuica, red. prof FLU u Beogradu

dr Ljiljana B. Tubić, Naučni saradnik, Institut za biološka istraživanja „Siniša Stanković“,

Beograd